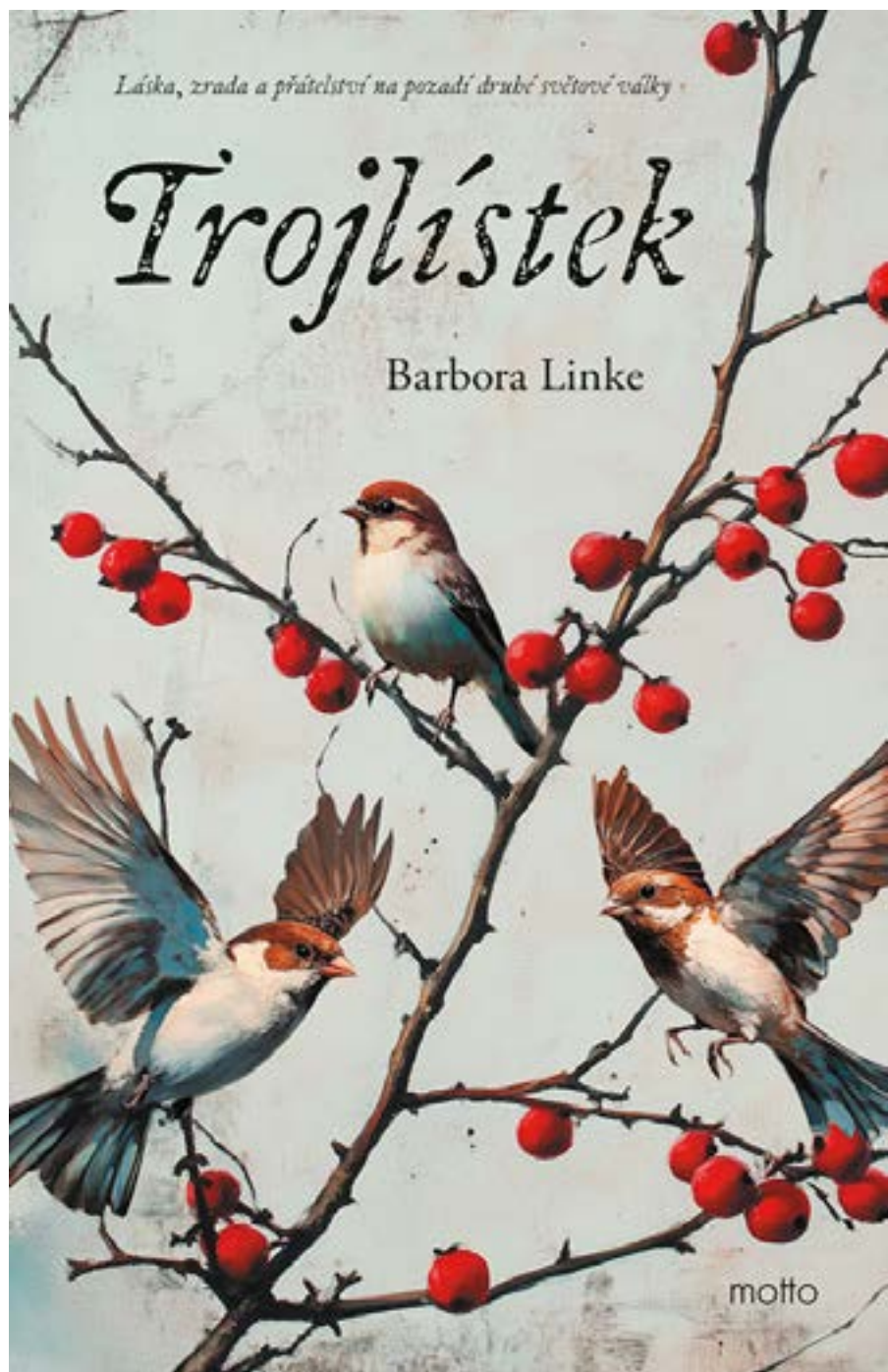

Láska, zrada a přátelství na pozadí druhé světové války

Trojlístek

Barbora Linke

Trojlístek

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Barbora Linke

Trojlístek – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Trojlistek

Barbora Linke

motto

© Barbora Linke-Jemelková, 2026

ISBN tištěné verze 978-80-267-6069-6

ISBN e-knihy 978-80-267-6070-2 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-6073-3 (1. zveřejnění, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-6074-0 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

Christě Eichner, manželově babičce

Už nejsi mezi námi, ale my stále vzpomínáme.

PŘEDMLUVA

Milí čtenáři,

ačkoliv je tento příběh smyšlený, vychází ze skutečných událostí, které zažila babička mého manžela Christa a její sestra Erika v německé Torgavě koncem dubna 1945. K nepřijatelnému chování sovětských vojáků vůči civilistům, k rabování a zneuctování místních žen docházelo ještě dlouho poté, co Německo o týden později bezpodmínečně kapitulovalo.

Nechť je tato kniha připomínkou mnoha nejmenovaných žen, dětí a mužů – jedno jaké národnosti a víry – kteří prožili teror války.

Barbora Linke, říjen 2025

PROLOG

MAGDA

září 1944, Torgava, Sasko

Les vždycky skrývá nějaká tajemství a dnes na mě z jeho podvečerního ticha vystupuje podivná úzkost. To budou hormony, utěšuju se. Předporodní strach, mám to za pár. Musím se zklidnit, upokojit tep, najít útěchu ve zvucích přírody. Na okamžik zavřu oči a nosem nasávám směsici čerstvého vzduchu a tlejícího listí, jenže jedno ani druhé mi klid v duši nepřinese.

„Holky!“ křiknu na obě své dcery, jejichž světlolase hlavy právě mizí za shlukem vysokých stromů. „Dál už nechodte! Brzo se začne stmívat!“

Odpovědí je mi jejich chichotání.

„Slyšíte?! Christo, Eriko, vraťte se!“ Ve skulině mezi keři spatřím šestiletou Eriku, jak se sklání nad něčím, co leží zahrabané v chumlu kletí. Z dálky a v odrazu zapadajícího slunce mi to připomíná staniol. Do stejného papíru se ještě před válkou balil cukrkandl.

Erika popadne klacík, tvář rozzářenou, jako by na obloze zahlédla první sníh. „Podívej, mami, co jsem našla!“ volá, zatímco svým úlovkem štourá do hromádky. „Možná je to nějaká ta americká věc, která tu a tam spadne z nebe.“

„Christo!“ zavolám netrpělivě na starší dceru, od které očekávám lepší spolupráci. „Co to tam vyvádíte? Pojdte sem.“

Obě. Konec procházky, jde se domů.“ Nejraději bych si pro ně došla a dala jim jednu za vyučenou, ale obří břicho mě táhne k zemi. Gravitace je mrcha. Nejsem s to udělat jediný krok. Třetí těhotenství mi dává zabrat víc než dvě předešlá dohromady. Jsem zvědavá, jak se dostaneme domů, možná jsem své síly přecenila. Ztracená v myšlenkách si nevšímnu, že má za malý okamžik dojít ke katastrofě, na kterou upozorňují všudypřítomné barevné plakáty.

RUCE PRYČ! *Jeder Blindgänger bedeutet Lebensgefahr!*

„Eriko! Ne!!! Nesahej na to!“ To jsou Christina poslední slova těsně předtím, než ji tlaková vlna vymrští do vzduchu.

Ta věc skutečně spadla z nebe a vypustili ji Američané. Nevybuchlá bomba. Bomba, která Christě poraní sluch a Eri-ce způsobí smrtelná zranění.

A mně roztrhne srdce vedví.

ČÁST I

MAPA SVĚDOMÍ

UPROSTŘED ZLÉ ZIMY

*Uprostřed zlé zimy, větru kvílení,
země zamrzlá na kov, z vody kamení;
Nasněženo všude, všude sníh a sníh,
uprostřed zlé zimy, za dob pradávných.*

Christina Rossetti – *Skřetí trh a jiné plody*
(přeložil Václav Pinkava)

E L S A

březen 1945, Wojektino, Západní Pomořansko

Bývala jsem první lístek Trojlístku.

Říkají mi Elsa a narodila jsem se počátkem roku 1920, kdy se zrodil i nacismus. V pomořanským Wojektinu, zastrčeným kousku světa poblíž Baltu, kde roky žiju a pracuju, byl politický režim NSDAP dlouhou dobu takřka nicneříkajícím pojmem. Spíš než o rozpínavost Německa a územní uspořádání Evropy se místní mnohem víc zajímali o to, kdo měl s kým veselku nebo jaká bude letošní úroda na polích a v zahrádkách. O válce jako takové se moc nemluvalo, třebaže se vepsala do našich životů a přítomného okamžiku v podobě hladu nebo nucených prací polský mládeže, což ale zase mnozí z wojektinských starousedlíků vítali, protože ruka navíc se vždycky hodila, i když ta ruka ráda kousala.

Jenže počátek roku 1945 je podle všeho zlomový, Němcům přišla doba splátek! Každý, i ten nejnevinnější z nevinných, měl na vlastní kůži pocítit, že máme dočasně vymezený čas – jednak na setrvání v našich domovech a jednak na život. Já osobně bych to druhý přirovnala třeba k mechanismu přesýpacích hodin. Svým vnitřním zrakem si představuju obrázek dvou skleněných bublin naplněných bílým pískem. Čím víc zrníček v dolní polovině baňky, tím méně roků, dnů a hodin

člověku zbývá. Dnešní ráno, když mě z hlubokýho spánku vytrhne venkovní střelba, se mi do mysli vetře nevítaný pocit. Uvědomění, že *můj písek* se z horní části sype dolů nezadržitelnou rychlostí, bez možnosti jakkoliv ho zpomalit nebo třeba zastavit.

„Elso?“ šeptne Ina mým směrem. „Co se –“

„Jsi vzhůru?“ přeruším kamarádku rázněji, než je třeba, a zatáhnutím za stříbrný řetízek rozsvítím lampičku na nočním stolku. Poslední měsíce spolu sdílíme ložnici, protože se snažíme šetřit palivem. Dřevo i uhlí potřebný pro topení se už na začátku války stalo nedostatkovým zbožím. „To je dobře, oblíkej se!“

„Co?“ Ina nejdřív rozespale zamžourá do přitmí pokoje, teprve potom se obezřetně posadí i se svým obřím břichem vzduchým novým životem na okraj postele. „Vždyť je ještě tma.“

„Musíme balit.“

„Balit?“ Nechápatě se zahledí na tikající budík ukazující něco málo po pátý hodině. „Ale proč, proboha?“ Popadne mě za paži, zrovna když se chci kolem ní protáhnout ke komodě. „Co se sakra děje, Elso?“

„Rudá armáda. To se sakra děje. Blíží se,“ odpovím napůl pusu, zatímco si v hlavě dávám dohromady seznam nejnutnějšího oblečení. Tři páry ponožek, svetr a oteplovačky na převlečení, kalhotky, pyžamo...

„Tomu ne-nevěřím.“ Ina se zakotká, v hlase slyšitelnou paniku. „V rozhlase říkali –“

„Samý bláboly a lži,“ vyvlíknou se z jejího nepříliš pevného sevření. „Hitlerův hlas nám dennodenně prezentuje, jak si naši vedou, ale realita nemůže být odlišnější.“ Je těch zrníček v horní polovině baňky dost, abych se dožila klidnýho stárí?

„Nechtěla jsem tě ve tvém požehnaném stavu zbytečně rušovat.“ Halabala házím svoje svršky na jednu hromádku doprostřed Ininy postele. „Ale fronta se posunula zase o kousek blíž k nám, je jenom deset kilometrů od řeky Polnice a před čtvrthodinou,“ samou nervozitou si prohrábnu přerostlou ofinu, „mě vzbudily výstřely.“

„Jsi si jistá?“

„Jsem.“

Buch, buch, buch.

Krátká pauza a pak zase. *Buch, buch, buch.*

Hlasitý rány na domovní dveře nás přimějou vykviknout zděšením. Ininy ruce ochrannitelsky sjedou k jejímu naběhlému břichu. „K-kdo, kdo je to?“ zajektá ustrašeně. „Sověti?!“

„Ti by se neobtěžovali s klepáním,“ odmítnu to rychle, ale vystrčit nos na chodbu spojující schodiště se dvěma horními pokojíky se neodvážím.

Vtom zaslechneme neklamný zvuk rachocení klíče v zámku. „Děvčata! To jsem já!“

Vydechnu úlevou. Příchozí, o níž jsem se domnívala, že ještě pospává v ložnici o patro níž, si nevybrala nejlepší možný čas k rannímu překvapení. Přesto se v okolí nenajde nikdo jiný, koho bych v tuhle chvíli viděla raději, než právě moji dlouholetou zaměstnavatelku a přítelkyni v jednom.

„Jdu dolů,“ hlesnu k Ině přes rameno, ale to už sbíhám schody do přízemí, abych příchozí přivítala.

„Elso!“ Marta Pittnerová se nenamáhá s pozdravem a rovnou se hrne do útrob vymrzlý předsině, v zádech poryv větru, který se do dveří opírá s takovou silou, až je prudce přibouchne. Obě úlekem nadskočíme. „Ruce mám úplně zmrzlý,

nemohla jsem si odemknout, omlouvám se, jestli jsem vás vystrašila. Běda, běda... Elso! Musíme pryč.“

„Moje řeč,“ přikývnu a spíš tuším, než vím, jak pro ni musí být tohle rozhodnutí těžký. Ve Wojektinu se narodila, prožila tady krásný dětství po boku laskavých rodičů, v místní jednotřídce potkala svoji životní lásku, za niž se o patnáct let později provdala, a nakonec se v kraji usadila, aby založila vlastní rodinu.

„Slyšela jsem střelbu!“ doplní pro pořádek.

„Každý v okruhu pěti kilometrů ji musel slyšet,“ vzdychnu a ztiším hlas. „Teda až na Inu, naši Šípkovou Růženku. Kde jste byla, *Frau Pittnerová*?“

Marta hned neodpoví, s pevně semknutými rty si nejdřív sundává ušanku olemovanou bílým kožíškem a pověsí ji na věšák obtěžkaný svrchníky. Následuje pletená šála se zmrzlými chuchvalci sněhových vloček a kabát. „Já...“ začne opatrně, „chtěla jsem obhlédnout situaci, ale venku je děsná fujavice, není vidět ani na krok. Elso,“ otočí se, aby mě vzala za obě upracované dlaně, „myslela jsem, že máme čas, starosta nás přece ujišťoval, že nám dá vědět, až půjde do tuhého, ale...“

„*Frau Pittnerová*,“ nenechám ji domluvit, „nerada vám kazím iluze, ale pan starosta,“ při představě tlouštíka s obřím mateřským znaménkem nad horním rtem zkrívím obličej znechucením, „zdrhnul už předvčerejškem!“

„Ten hajzlík podělanej, to jsem si o něm nemyslela! Kapi-tán má opustit potápějící se loď jako poslední. Ach, měly jsme na podzim odejít spolu s Richterovými,“ polemizuje Marta nešťastně, zatímco roztátý sníh se jí pod nohama mění v louži, která mi zvolna promáčí špičku papuče. „Teď abychom se samy trmácely bůhvíkam!“

„Po dnešku nás bude víc, *Frau Pittnerová*, nebojte, a... ach, Ino!“ S opožděním vezmu na vědomí přítomnost své těhotný kamarádky.

„Já nikam nemůžu, *Mutti*! Ve sněhu, při arktických teplotách... s tímhle břichem!“ Ina významně nasměruje ukazováček na svůj vystrčený pupík. „Mám tři měsíce před porodem, proboha!“

„Boha do toho netahej!“ zalomí rukama Marta. „Ten za nic nemůže. *Drahousku*,“ vemlouvá se do dceřiny přízně, „nemáme na vybranou. O vojácích Rudé armády kolují strašné zvěsti.“

Chtě nechtě musím s Martou souhlasit. Je tomu přesně týden, kdy naší vískou prošel tisícihlavý proud uprchlíků z Východního Pruska, Gdaňsku a Pomořanska. Všichni do jednoho popisovali stejný hrůzy, skoro jako by si společnou výpověď předem nacvičili. Rusové v zabraných oblastech rabují, hodují na cizích zásobách, bez ohledu na morálku znásilňují každou sukni nad deset let, prý se nezdráhají ani zabíjet nebo brát zajatce bez rozdílu věku a pohlaví. Ty pak posílají dobytčáky spolu s nakradeným zvířectvem, koňmi, krávami a kozami, do pracovních lágrů na Sibiř jako takzvaný živý reparace za námi vyprovokovanou válku. V mnoha ohledech jejich potřebu násilí chápu, mstí se na civilním obyvatelstvu za zločiny, který *wehrmacht* a jednotky SS napáchaly na jejich území.

„Nevím, jak vy, děvčata, ale já nemám zájem zjistit, zda jsou ty zprávy pravdivé,“ utrousí Marta závěrem. „*Bolševici* mají v krvi ohavné mravy. Raději zemřít než jim padnout do rukou.“

MAGDA

čtvrtek 26. dubna 1945, Torgava, Sasko

Bývala jsem druhý lístek Trojlístku.

Říkají mi Magda, slyším ale i na Lenu a narodila jsem se v listopadu 1918, kdy byl zpečetěn konec Velké války. Lidstvo do té doby nepoznalo horší vojenský konflikt. Tuším však, že letos se dějiny v učebnicích aspoň částečně přepíší. Z kalendáře na zdi odtrhnu lístek s datem 26. dubna 1945. Mám takové tušení, že dnešek bude zvláštní. Je šest hodin ráno. Promnu si pomačkaný obličej. Celou noc jsem nemohla zabrat. Ani Flori mi nechce luxus hlubokého spánku dopřát, budí se co hodinu a pořád jenom pláče a pláče, má hlad a mně v důsledku vyčerpání ubývá mléko. Vnímá mou nervozitu, to miminka totiž umí, umí vycítit, když je matka podrážděná, a já jsem v posledních dnech přímo nevrlost sama. Na svou obranu musím říct, že k tomu mám dobrý důvod. Pokouším se překonat další vlnu zármutku nad ztrátou jeho starší sestřičky Eriky. Sedm měsíců, dva týdny a tři dny uplynuly od její smrti. Jaká ironie! Osud mi ve stejném roce jedno dítě vzal a druhé dal.

To jenom díky Florimu jsem ochotná dál žít, dýchat, trpět. Díky němu a Christě. A taky mému milovanému Hansovi, o kterém už měsíce nemám žádné zprávy. Přitom

psával pravidelně, týden co týden, ať už byl s pěchotou stacionován na Ukrajině nebo v Polsku, nikdy nezapomněl vzít pero do ruky a napsat pár utěšujících vět. Obyčejný voják, pěšák na té nesmyslné šachovnici, kterou stvořil muž jménem Adolf Hitler. Hans do války šel, protože musel, jinak mu hrozilo zatčení a vězení. Za vlastizradu. Vůči konfliktu si však zachovával neutrální postoj a nucené mobilizaci se vyhýbal, jak jen mohl, napomáhaly tomu i občasné pracovní úrazy. Před dvěma roky už ale nebylo zbytí. Wehrmacht se musel vypořádat s obrovskými ztrátami na východní frontě, proto byl každý dospělý muž vyzván k okamžitému nástupu do armády a tím i k přispění ke konečnému vítězství Třetí říše. Smrt a nemoci se Hansovi zatím stranily. Věřím, že právě díky jeho odolnosti a pevnému zdraví. Z jeho poslední návštěvy o dovolence vzešel Floriánek, který je pro nás oba bolavou náplastí na Eričin předčasný odchod. Ani na její pohřeb ho wehrmacht domů nepustil.

Do kuchyně přiběhne Christa, punčocháče oblečené naruby. Ukazuje na kohoutek ve dřezu, neteče voda. Od toho osudného dne před více než půlrokem se jí vrátil sluch, alespoň na jedno ucho, přesto za celou dobu nepromluvila jediné slovo, stále je silně traumatizovaná. Abychom se aspoň nějak dorozuměly, vytvořily jsme si vlastní znakovou řeč.

„Neteče,“ potvrdím sklesle, aniž zavádím o vodovodní kohoutek pohledem. „Kolem půlnoci prý došlo k havárii vodovodu. Později požádám souseda o dva kyblíky vody ze studny na zahradě. Nedělej si starosti, Christo,“ pohládím ji po hezké tvářičce. „Běž si raději pořádně obléknout ty punčochy.“

E L S A

březen 1945, Wojektino, Západní Pomořansko

O něco málo později se do hlubin domu vetře *Frau Müllerová*, šedovlasá šedesátnice s rukama postiženými Parkinsonem. Ve zdejších řídké osídlených končinách působí jako spolehlivý informační kanál.

„Planý poplach, sousedky. Dneska nad ránem,“ s dlaněmi na hrudi chytá druhý dech, „to byl jen starý Helmut, střílel po tom polským chlapci. Mladej se doslechl o Sovětech a šel jim naproti.“ S hlasitým povzdechnutím usalaší svoje vy-zábly pozadí na lavici u rozpálený pece. „Helmut mu v tom chtěl zabránit.“

„A zabránil?“ zajímá se Marta s obočím vystřeleným do půlky čela.

Frau Müllerová se uchechtne a proplete si prsty na klíně, aby se jí přestaly třást. „Netrefil se.“

Divila bych se, kdyby jo. Osmdesátiletý Helmut je napůl slepý, ale má pádnou ruku, to zase jo. Mládež, která je u něj ve službě na nucených pracích, se na veřejnosti čas od času ukazuje s modráky pod okem.

„Takže co?“ Ina se otočí ke svojí matce s otázkou v bledě-modrých očích. Právem ji považuje za organizátorku společného odchodu. Tím Martu mimo jiný staví do nezávidění-

hodný role, protože ji činí odpovědnou za naši budoucnost. „Zůstaneme?“

V kuchyni nastane ticho obtěžkaný dusivou atmosférou. Za okny hvízdá severák, lomcuje modře natřenými okenicemi a dokresluje tíživost stávající situace. „Byl by to jen odklad o den nebo dva,“ přemítá Marta nahlas. „Už včera bylo pozdě. Válka je u konce a my jsme na straně poražených, a ještě k tomu viníků. Ne!“ zvedne ruku v náznaku námitky. „Nemažme si med kolem huby. Dějiny píšou vítězové a vítězové si určují podmínky. Odcházíme. Když ne teď, pak hned zítra. Zařídíme se podle toho, kdy půjdou sousedé. Mnozí už začali s vynášením zavazadel a nábytku na dvůr a jejich nakládáním na povozy a bryčky. Mají koně a vozy, můžou si velkou bagáž dovolit. Elso,“ mateřsky mě poplácá po ruce, „běž vytáhnout sánky z kůlny.“

„Tam celý náš majetek nenaložíme,“ upozorní nás Ina rychle, jako by záchrana rodinného jmění byla momentálně tou nejdůležitější věcí na světě. Celá se přitom třese a je bílá jako stěna. Strach jí vůbec nesluší. Ostatně neznám nikoho, komu by slušel. „Co tu asi tak zbude,“ ječí fistulí, „až se jednoho dne vrátíme?“

Pravděpodobně nic. Teda krom toho, co jsme s Martou stačily minulý léto zakopat na zahradě pod jabloněmi. Na druhou stranu... pokud Wojektinem projde fronta nebo pokud dojde ke změně státní hranice ve prospěch Polska nebo rovnou Sovětského svazu, není ani zdaleka jistý, jestli se vůbec bude kam vracet! Nedaleký vísky a městečka, který byly počátkem ledna dobytý sovětskými jednotkami, automaticky připadly pod polskou správu s ruskou komandaturou v čele. Většinu „osvobozeného“ území si během pár dnů

i přes nepřízeň počasí zabralo polsky mluvící obyvatelstvo. Vrhlo se na uvolněný nemovitosti po vysídlených a hromadně evakuovaných jako supi. Ti Němci, kteří zůstali naživu a bez majetkových ztrát, se musejí smířit s porobenstvím a urážkami ve vlastní zemi. Zemi, kterou jejich předci zvelebovali nejmíň osm po sobě jdoucích generací už od časů, kdy se Pomořany v roce 1815 staly součástí tehdejšího Pruska. Vzájemný soužití se rovná peklu.

Marta se dceřině otázce vyhne tím, že začne rozdávat úkoly. „Já seženu vozík nebo aspoň trakař. Ty, Elso, ho potáhneš a Ina poveze kočárek, však ho bude pro to malé brzo potřebovat.“

Frau Müllerová nás po celou dobu poslouchá s našpicovanými ušima, veškerý informace do sebe nasává jako houba, toho si nelze nevšimnout. Když po půlhodině nabyde dojmu, že vyzvěděla dost, zvedne se s tím, že půjde o barák dál. Novinky je třeba šířit zatepla.

Se strojeným úsměvem jdu sousedku vyprovodit před dům, aby se neřeklo, že jsme ji jaksepatří nepohostily. „Včera jsem byla na poště v Bobolicích,“ oznámí mi zničehonic u branky. „A...“, najednou se zdráhá, „pan poštovník mi předal dopis, teda pro *Frau Pittnerovou*.“ Vsune ruku v rukavici s ušříženými špičkami do kabátku a podá mi ušmudlanou obálku s hlavičkou *wehrmachtu*. „Za daných okolností jsem se neodvážila...“

Dočista ve mně hrkne. „Chápu.“ Pokud je psaní adresovaný Martě, pak to znamená jediný: její muž Otto padl.

„Děkuju,“ pookřeju. Jakmile sousedka zmizí na zledovatělý pěšince a mine prudkou zatáčku vedoucí na náves *Wojektina*, neovládnu zvědavost a obálku roztrhnu. Překračuju

tím neviditelnou osobní hranici toho, co se ještě smí a co je společensky akceptovatelný. Jenže to dělám kvůli Martě Pittnerové, chci ji chránit a dělám dobře. Ruka, v níž držím list, se mi roztřepe hrůzou. První na stroji psaná věta začíná slovy: *S lítostí Vám oznamujeme...*

Ovšem teprve ta druhá dokoná dílo zkázy.

MAGDA

čtvrtek 26. dubna 1945, Torgava, Sasko

Jak jsem ráno předpovídala, dnes se má přihodit něco nezapomenutelného. V rozhlasu slyším těžko uvěřitelnou zprávu, mým uším zní jako výzva občanům k tiché kooperaci. Důvěrně známý hlas hlasatele to nazývá příslibem míru. Dnem Labe. Nebo také shledáním dvou front na jednom místě. Včera dopoledne k němu došlo v nedalekém Leckwitzu, potažmo Strehle, a teď znovu, ale symbolicky v našem patnáctitisícovém městě. Vojáci americké 69. pěší divize postupující ze západu a 58. gardová střelecká divize Rudé armády z východu se mají každým okamžikem setkat u trosk pontonového Labského mostu na západním břehu Labe a před tiskem si zopakovat středeční vzájemné střetnutí.

Za tenhle okamžik jsem se modlila. Německo spěje k porážce, válka je u konce a Torgava se co nevidět stane historickým místem. Hans se mi vrátí! Snad brzo a v pořádku.

Přistoupím ke komodě a zahledím se na pozlacený rámeček se svatební fotografií. Jsme na ní neuvěřitelně mladí a tak šťastní, úsměvy od ucha k uchu. Manžela jsem poznala v sirotčinci. Úřady ho tam umístili mnohem později než mě a Elsu. Elsa! Bože, kde je jí konec? Naše nejmilejší vychovatelka Renata Pittnerová jí před deseti lety zajistila místo posluhovačky

na statku svého příbuzného nedaleko Košalínu v Pomořanech. V té době byla ještě nezletilá. Přebývá stále tam, nebo se vrátila do rodného Saska? Vzpomínka na mou kamarádku, se kterou jsem v jedenácti letech strávila týdny potloukáním a žebráním na ulici, než nás policie sebrala a odvezla zpátky do nenáviděného sirotčince, z něhož jsme utekly, mě uhodí jako facka.

Naše nerozlučné přátelství skončilo, když... no ano, když jsme ji s Hansem zradili. Svalili jsme na nebohou Elsu vinu za společnou krádež, za kterou vyfasovala dva roky v berlínské polepšovně pro mladistvé delikventky. Pár měsíců nato jsme se s Hansem dali dohromady. Otěhotněla jsem ještě před svatbou. Christa byla obrovské překvapení, které jsme plánovali až za několik let, nejdříve jsme si chtěli užít manželství bez probdělých nocí, ale osud to zařídil jinak. Erika byla naopak vymodlená. Trvalo dlouho, než se narodila, a když se tak stalo, dům zase ožil smíchem a dětským pláčem. Byly to krásné roky, dokud nepřišla ta zatracená válka, která zničila všechno, co se zničit dá. A to nemluvím o zdevastovaných budovách nebo příšerném režimu. Válka zničila zejména lidi, doslova je roztrhala na cucky.

Krátce po třetí odpolední seberu kočárek, na jehož střechu zavěším bílý praporek na znamení kapitulace, a s Christou zamíříme k pobořenému mostu u Labe situovanému pod hradbami raně renesančního zámku Hartenfels, kde má k setkání určenému pro fotografy a novináře dojít. Cestou si na jednom rohu všimneme kupky na sebe navršených mrtvol zabitých při včerejší dělostřelecké palbě. Zatím se nikdo nepostaral o odklizení těl. Možná schválně. Takové věci se ve válce dějí.

„Nedívej se,“ poručím dceři.

Christina ručka sklouzne z rukojeti kočárku a ostentativně odvrátí zrak na druhou stranu ulice. Tohle je asi ta největší tragédie na všech válkách, které se kdy vedly. Dětská nevinnost je tatam. Jejich očka viděla, co vidět neměla. Christa je živoucím důkazem toho, že je to poznamená na celý život. Je čím dál těžší dostat ji ven mezi lidi. Příliš se uzavřela do svého světa. Už si nedokáže bezstarostně hrát. I proto byla na půlrok uvolněna ze školní výuky, čtvrtou třídu si bude muset od září zopakovat. Kolem se rozprostírá zkrátka příliš zla na jednu malou dušičku.

Na tržním náměstí potkáváme naše sousedy, pár známých i mé bývalé kolegy z keramické manufaktury Villeroy & Boch, kde jsme spolu s Hansem před válkou i během ní pracovali jako keramici. Teď jsem na mateřské, což mimo jiné obnáší i snížené příděly potravin, ale s tím nic nenadělám, neznám nikoho, kdo by se mi postaral o děti, zatímco bych chodila do práce.

Reakce torgavských na blížící se mírové střetnutí dvou front jsou různé. Od úlevy, že je po všem, až po zlobu a zatnuté pěsti. Avšak všichni do jednoho mají něco společného – touží být svědky okamžiku, při kterém bude poražené Německo rozděleno mezi dvě země a dva mocenské bloky. Protože o to tu jde především. Mír je jen pomyslnou třešničkou na dortu. Nedělám si iluze, zcela určitě se nyní staneme předmětem sporu dvou původně znepřátelených států. Já jsem pro Američany. Nesnáším komunismus a všechny ty řeči o rovnosti jako „všechno je všech“ a „každému podle jeho potřeb“, ale mám podivné tušení, že skončíme právě pod nadvládou Sovětského svazu.

Díky kočárku mi lidé uvolňují cestu, takže se mi podaří projít do první řady. Dcerka mi vesele zamává, na okamžik mám pocit, že je to zase ta stará Christa, a stoupne si na pařez kousek pode mnou, aby měla lepší výhled. A pak to přijde. Západ si potřese rukou s Východem. Zaražené ticho na straně zevlounů a jásavý potlesk na straně druhé, kde se nacházejí obě armády. Každá z nich má své vlajkonoše, kteří radostně pobíhají sem a tam a nechávají se fotografovat.

Christa se ke mně obloukem vrátí a vezme mě za ruku. Tázavě se na mě podívá. Vyloudím slabý úsměv a čapnu si, abych byla v úrovni jejích očí. „Teď už bude mír. A je docela možné, že je tatínek právě teď na cestě sem. Chybí ti?“

Christa pokrčí ramínky.

„Mně také.“ Zadržím vzlyk a vši silou ji k sobě přitisknu.

Početná skupina rozjívěných amerických vojáků se vzápětí přiblíží na doslech. Zatrne mi. Většina z nich se tváří nepřátelsky.

„*Shooting at you wouldn't be enough!*“ zaslechneme čísi zuřivý hlas. Nerozumím, ale gesta znázorňující pistoli postačí. Setkání na Labi symbolizující mír a přátelství zaznamenává první trhliny. Jakže jsem to řekla? Jsem pro Američany? Aha.

Natáhnu krk, ale dotyčného řečníka nevidím, možná mu někdo prozíravý zacpal ústa pěstí nebo ho kamarádi vtáhli zpátky mezi sebe, do anonymity. Zaměřím pozornost na dění uprostřed mostu, kde propadlá vozovka vytváří symbolické písmeno V. Armády dvou obrů se navzájem zvěčňují, chvíli cosi zpívají, ruština se mísí s angličtinou, potom jeden druhého objímají se slovy, která tentokrát někdo tlumočí do němčiny: „Přisaháme, že uděláme všechno pro to, abychom zabránili nové válce.“

Na břehu stojící rozjaření *yankeeové* se mezitím opět chopí činu, tentokrát se snaží diváky – tedy nás – rozehnat. Brzo se jim to povede, nechovají se k nám zrovna zdvořile, ale kdo by jim to vyčítal? Jsme Němci, vyvolávači už druhé velké války ve stejném století. Kdo by se s námi bavil, s takovou špinou, na kterou je třeba pouze plivat? Protože jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá, že ano? Nikoho přece nezajímá, že takřka třetina německého obyvatelstva musela nacistický režim přetrpět a ten zbytek byl zfanatizovaný. Jsme odsuzováni nebo také posuzováni jako jeden celek. Kdoví, možná dokonce právem po tom všem, co se prý dělo v koncentračních táborech Židům a dalším režimu nepohodlným. Je mi zle při pomyšlení, že někteří moji sounárodovci se toho dobrovolně účastnili. Že se snad opravdu aktivně podíleli na masakrování nevinných.

Jak utíkáme zpátky do centra města, do ulice Martin-Luther-Ring, kde bydlíme, zadní kolo kočárku se začne uvolňovat, skřípe a nadskakuje na každé nerovnosti, až po chvíli dokonce úplně upadne. Takhle narychlo to nedokážu spravit, a tak s těžkým srdcem nechám kočárek kočárkem, vrátím se pro něj třeba zítra, honem si přivinu reptajícího Floriho na prsa a volnou rukou pobídnu dceru ke spěchu.

Christa sotva popadá dech a s divokou gestikulací na mě třeští oči. Proč utíkáme?

Dobrá otázka. Neměla jsem sem chodit. Co mě to popadlo? A ještě s sebou táhnu děti! „Protože útek je,“ zadýchávám se, „náš budoucí osud.“

A protože lidská omezenost si to momentálně žádá. Aby můj národ aspoň jednou v životě utíkal. Jako stádo ovčí před vlky. Ten pocit bezradnosti, že se nemůžu vzepřít osudu, že

ho nedokážu zvrátit ve svůj prospěch, dobře znám, mám ho v sobě hluboce zakořeněný od svých devíti let, kdy...

...mě umístili do torgavského sirotčince. Rodiče mi zemřeli při autonehodě, a protože se nenašli žádní blízcí ani vzdálení příbuzní, soud mě bez dlouhých průtahů svěřil do péče státu. První měsíce byly skutečným očistcem, jedinou spřízněnou duší se mi stala o rok mladší Elsa Liebscherová, tmavooká dívka s cikánskými kořeny, která v ústavu vyrůstala od narození. Její matka ji prý nechala na prahu bývalého františkánského kláštera s rodným listem a dopisem nadepsaným jejím jménem. Až z něho se Elsa dozvěděla podrobnosti o svém zrození a původu.

Našemu bouřlivému soužití v jedné obrovské místnosti, pokoji číslo šest, o který jsme se dělily s třinácti dalšími dívkami, stačil pouhopouhý rok a o Else jsem věděla všechno. Že miluje modrou barvu a slunné léto, že by ráda pracovala na statku se zvířaty, protože ta jsou v jejích očích lepšími bytostmi než lidé, že nesnáší prachatý blbce a koprovku, dokonce ji vylívá do záchodu, i kdyby pak měla být o hladu, že nemusí učení, protože ji nebaví, a že dělá menší naschválnosti vychovatelce Brücknerové, což jsem jí, pravda, neměla za zlé. Brücknerka byla jako mor. Jakmile se vám jednou zažrala pod kůži, už se jí nešlo zbavit.

Elsa byla zkrátka vším, čím jsem já nebyla ani nemohla být, protože mi v tom bránila předešlá přísná výchova maminky kantorky a otce advokáta. Drzost a nevychovanost měla Elsa Liebscherová v krvi. A protože se protiklady přitahují, musela se mi zákonitě líbit. Staly se z nás kamarádky. Kamarádky na život a na smrt, v dobrém i ve zlém. Bez Elsy bych se v ústavu dřív nebo později zbláznila. Nejspíš bych vychovatelku Brücknerovou nechala, aby mě zdeptala do té míry, že už bych proti ničemu, ani špatnému

zacházení, neprotestovala. Fyzické tresty by se ještě daly přežít, ale psychické ponižování nikoliv. Zážitek v jídelně, kdy jsem nechtěně rozbila talíř, mi vzal veškeré iluze o její laskavosti a spravedlnosti a zanechal ve mně jen pocit prázdnoty a beznaděje.

Pamatuju si, jak nade mnou Brücknerka stála, zatímco jsem z ošlapaného linolea sbírala střepy do zástěrky, a měřila si mě pohledem plným mrazivého klidu, který byl horší než jakýkoli výbuch hněvu. Její oči mě soudily, pronikaly mi pod kůži a shledávaly mě nedostatečnou. Bezceňnou. „Co to má být?!”

„Já... já jsem nechtěla.“ S kající skloněnou hlavou jsem cítila, jak se mi do očí derou slzy, které jsem křečovitě polykala, jen aby neviděla mou slabost. „Vyklouzl mi z... z ruky.“

Brücknerová přistoupila blíž. „Nechtěla?“ Dloubla mě prstem do ramene. Říčení příborů o talíře postupně odumíralo, vzduch náhle ztěžkl, nasákl směsicí připálené krupicové kaše, dezinfekce a strachu. Pozornost všech dětí se teď upírala na mou malíčkost krčící se před vychovatelkou. Každé její další slovo řezalo do ticha v jídelně jako nůž: „Nebo jen neumíš dávat pozor, hm? Všechno, na co sáhneš, pokaziš. Co koukáš?! Jsi přítěž pro tohle zařízení. Jsi tu k ničemu!“

Elsa se odsunula na židli od stolu, na mnoha místech podrápaného vyrytými iniciálami předchozích chovanců, a vstala. „To není pravda!“ ozvala se na mou obranu. Hlas měla pevný a odhodlaný. „Lena se snaží...“

„O co?!” Brücknerová se pohrdavě usmála. „Já vidím jen bromadu střepů a rozpatlaný jídlu na podlaze. Uklidte to. Beze slova. Ticho vám sluší víc než ty vaše ubohý výmluvy.“

Nebylo divu, že jsme se s Elsou domluvily, že brzo utečeme. Na ulici nám bude lépe, myslely jsme si. Osvobodíme se. Od Brücknerové i od učení. To první trápilo mě, to druhé Elsu.

5

ELSA

březen 1945, Wojektino, Západní Pomořansko

„Heil Hitler!“ Zdvížená pravice za mými zády rozvíří mrazivý vzduch a zároveň s tím mi prozradí, že jsem se ocitla v přítomnosti souseda Müllera, lidskýho parazita, před nímž si musím dávat bacha na pusu. „Koukám, že moje stará měla recht!“

Poklesnou mi koutky, klepy se díky jeho všetečný manželce rozkřikly až nebývale rychle, počítala jsem nejméně s půldnem klidu. Teď si ale kladu otázku, co mě irituje víc – jestli samotná Müllerova věta nebo vykřičník na jejím konci. S útrpným povzdechem zastrčím srolovaný turistický mapky Pomořanska do baťohu a provokativně pomalu se otočím za sousedovým kuřáckým chraplákem. Doufám jen, že ten lišák nebude dělat problémy.

„Fräulein Liebscherová, co to tu provádíte?“ chce vědět.

Nepatrně zavrtím hlavou. Bohužel jsem doufala marně. Müller je oddaným příznivcem Hitlera. Právě on a jemu podobní jsou důvodem, proč jsou poctiví Němci v kaši, proč nás svět z hloubi duše nenávidí a proč nám nemůžou přijít na jméno.

„Vidíte, ne? Nakládám věci. Prosím uhněte,“ usměrním ho ranou loktem, protože mi záměrně blokuje přístup k trakaři.

Müller se nafoukne jako krocan. „Podle Vůdcova hlášení v rádiu máme zůstat zabarikádování ve svých domovech,“ prská, až mu sliny létají od úst. „Případně bojovat do poslední kulky. Jinak...“

„Jinak co?“ skočím mu do řeči a koutkem oka zkontroluju čas na náramkových hodinkách. Ručičky se tisknou ke dvánácté polední a já mám před sebou ještě řůru práce. Kromě balení, který podle mých propočtů zabere minimálně tři hodiny, je třeba obstarat zvířectvo a zajistit jim nového, pokud možno laskavého majitele. Seznam toho, co se před odchodem ještě musí stihnout, je s každou další pomyslnou položkou delší a delší. „Chcete nás udat?“ S vážnou tváří vzhlednu. „Komu, Herr Müller? Starosta je v trapu, pokud to ještě nevíte. Podívejte,“ dám si ruce v bok, „vy i vaše žena můžete ve Wojektinu zůstat a věřit v *Endsiege*, ale my odcházíme!“

„Ale kam?“

Do dočasně postaveného utečeneckého tábora v Košalínu. Kdyby došlo na nejhorší, wehrmacht město udrží, případně do vojenského bunkru z dob Velké války, třeba po cestě na nějaký narazíme. S trochou štěstí bychom v něm mohly přečkat zbytek měsíce nebo vyčkat na jarní oblevu, která by měla přijít do dvou týdnů. O existenci pomoranských pevností vykládal Otto Pittner, než ho poslali na frontu k hranicím Francie. Den po jeho šedesátých narozeninách. Chlapci a starci, ti teď brání domovskou linii. Předem prohraný boj.

„Hej, černá hubo!“ Müller mi luskne masitými prsty před obličejem. Zloba z něj čpí každým pórem. „Tak kam? Kam máte namířeno?“

Černá hubo. Podobnou nadávku jsem z jeho úst nikdy neslyšela, můj původ šmrncnutý cikánskou krví mu i přes

nacistický smýšlení doposud nijak nepřekážel, ale stavidla agresivity se s blížícím se koncem Velkoněmecký říše zvedají, a tak zapomíná na slušnost.

„Nevím,“ vyhýbám se přímý odpovědi. „Uvidíme.“

„Lžeš,“ uchýlí se k tykání.

Ten starý lišák mi začíná lézt krkem! Obírá mě o čas i o potřebnou sílu na nadcházející výpravu. „Myslete si, co chcete, *Herr Müller*, ale nezapomeňte, že já ani Marta Pittnerová s dcerou nejsme jediný, kdo pomýšlejí na evakuaci. Teď,“ udržím úsměv, i když bych souseda nejraději vynesla v zubech před branku, „mi nepřekázejte. Potřebuju ještě podojit kozy a –“

„Nahlásím tě, *Liebscherová!*“ zvedne zaťatou pěst. „Půjdu na příslušný úřad do Bobolic. Schováváš se tu celou válku, kvůli *Frau Pittnerové* nikdo ani nekecnul, ale ty jsi cikánka, to stěží popřeš, a patříš do lágru!“

Potom, co utáhnu poslední přezku na popruhu držící moje zavazadla na trakaři, se na něho s ledovým klidem zadívám. Nebýt jeho ženy, která mi listem pro Martu prokázala menší dobrodiní, nakopla bych ho s chutí mezi nohy. Jeho i starýho Helmuta. „Poslužte si.“

„Co Ina? Jak je na tom?“ vyzvídám, jakmile se vrátím do domu a tepla světnice.

„Chystá jídlo na cestu,“ prohodí Marta, aniž se ke mně otočí. Z profilu dominují jejímu vrásčitému, větrem a sluncem ošlehanému obličejí velký uši. Ina je nazývá sloními plachtami a k vlastní nelibosti je zdělila po matce. Svý dlouhý plavý vlasy si proto sčesává hluboko do čela, aby je co nejvíc zakryla. „Napadá mě, Elso,“ spustí Marta do nastalého ticha se zrakem upřeným na fotografii svý zesnulý matky a babičky,

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Trojlistek***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.